

Kornai János zárszava (2018 január 29.)¹



Kedves Barátaim!

Én is szeretnék szólni. Sőt mindjárt engedélyt is szeretnék kérni, hogy öt percnél bővebben beszéljek. Az jó szokás, hogy meg kell köszönni azoknak, akik ezt az eseményt lehetővé tették. Ha jól tudom, az első ötlet Zsuzsáé, úgyhogy elsősorban neked köszönöm. Az ő ötlete azonnal pártfogókra talált – véletlenszerű sorrendben – Klaniczay Gábornál, Fazekas Karcsinál, Fertő Imrénél, s aki a fő koordinátor és szervező volt, Gönczi Évánál, aki fantasztikus méretű munkát fektetett ebbe, tényleg éjt nappallá téve. A CEU részéről Ignatieff rektor azonnal felkarolta, s támogatást és segítséget adott. Remélem, hogy nem hagytam ki senkit. Kis Jánost kihagytam. Nagyon köszönöm mindazoknak, akik ezt szervezték.

Külön nagyon köszönöm azoknak, akik ezt a sok érdekes dolgot most elmondták. Mondanom sem kell, hogy rettentő jól esett, jó érzés volt hallgatni. Én úgy tudtam, hogy ez nem egy konferencia lesz. Elég sok szakmai esemény lesz a következő időszakban, ha szélesan értelmezzük a szakmait. Én ezt a januári konferenciát nagyon élveztem, remélem, hogy a többiek számára is érthető volt.

E rendezvény mint titok egy bizonyos ponton megszűnt titoknak lenni, és Zsuzsa elmondta a történetet nekem, hogy itt mi készül, amit rettentő örömmel fogadtam. Attól kezdve egyvalamihez hozzászóltam. Nem ahhoz, hogy a fogadás hol történik, s hogy mit fogunk kapni enni, ahhoz nem szóltam hozzá. De ahhoz aktívan hozzászóltam, hogy kik legyenek jelen. Igazság szerint még ahhoz is hozzászóltam, hogy kik ne legyenek jelen, amikor az első listákat megláttam. Ez számomra egyáltalán nem közömbös.

Ha körülnézek, vagy egymásra néznek a hallgatók, akkor ez egy elég vegyes társaság. Megpróbálom elmondani, hogy nekem milyen szempontjaim voltak, amikor a listához hozzászóltam, s a listába neveket javasoltam. Azt akartam, ha összejött, ha létrejött, akkor

¹ Az átiratot Kerényi Ádám készítette, Reményi Andrea szerkesztette.

tényleg a barátaim legyenek itt. A mai rendezvényre én nem úgy tekintek, mint egy szakmai rendezvényre, noha uram bocsá' elhangzottak szakmai problémák is, hanem úgy tekintek, hogy itt összegyűltek a barátaim. A barátok egy részét munka közben ismertem meg. Kezdhethém Zsuzsával, akivel tulajdonképpen előbb volt a közös munka, abból lett barátság is, meg annál egy kicsivel több is.

De a jelenlévők között nem mindenkit munka közben ismertem meg. Itt van például családom jelenlegi tagjai, őket nem munka közben ismertem meg. Határeset. Oké, határeset. De mondjuk Marit és Tomit biztos, hogy nem munka közben ismertem meg. Van itt, akit úgy ismertem meg, hogy ő a gyógytornászunk. Hetenként egyszer eljön hozzánk és gyógytornának nevezett inkvizíció keretében próbálja meg karbantartani az egészségünket. Van itt a jelenlévők között olyan, akit egy könyvesboltban ismertem meg. Ő volt a legszebb eladó lány a könyvesboltban, nem csoda, hogy azonnal ráesett a pillantásom. Van, akit azért ismertem meg, s úgy lett a barátunkká, hogy először tudták rólam és a Zsuzsáról, hogy nagyon érdekel minket a színház. Meghívtak a színházba, hogy mondjak valamit arról, hogyan is finanszírozzák a színházakat. Ott szövődött az a barátság az ország egyik legjobb rendezőjével, ami azóta elmélyült, s így is maradt. Bizonyára tudnék még más példákat mondani, aminek nincs köze a szakmai munkához.

Ha körülnézünk, akkor itt a legtöbben közgazdászok. Elég átkozott problematikus mesterség, de a legtöbben mégis ezt a mesterséget űzzük. De nem mindenki. Van itt politológus, történész, nyelvtanár, nem is egy jogász, újságíró, irodalomtörténész, fordító. Nagyon sokan vannak jelen, akiket nem a szakma hozott össze, hanem a közös érdeklődés és a barátság.

Az itt lévőek egy része valamikor, vagy még jelenleg is asszisztensként működik mellettem. Amikor először volt az életemben asszisztensem, ez még a matematikai tervezés kezdetekor volt, akkor a Tervhivatal számára végeztem ezt a munkát, s kiutaltak számomra, akkor még nem asszisztensnek nevezték, hanem számolóleányoknak. Kutató segédezők, de mi csak számolóleányoknak neveztük. Abban a szerencsében részesültem, hogy két számolóleányt kaptam, az egyik szőke, a másik barna, mind a kettő nagyon csinos volt, amikor a Tervhivatal éttermében levonultak, akkor azt mondták, hogy itt jönnek a Kornai-girl-ök. A kettejük közül az egyik, akit nagyon szerettem, nagyon fiatalon meghalt, s nagyon bánkódom miatta. A másik már nem szőke, hanem tiszta ősz, ugyanolyan szép, mint amikor megismertem.

Most is mellettem van két asszisztens, úgy látom, hogy mind a ketten itt vannak, s nem is tudom elképzelni az életemet és a munkámat nélkülük. Az asszisztensek közül külön ki akarom emelni a Rajkosokat. Kialakult az a szokás, most már mindkét oldalon szokássá vált, hogy nekem a Rajk Kollégium vezetői minden évben kijelölnek egy asszisztent, aki számomra dolgozik. Az elsővel volt a legnagyobb szerencsém, Kovács Marcsival, aki igazoltan van távol, mert az édesanyja beteg, s mellette kellett maradnia vidéken. Ő volt az első, vele az a szerencsém volt, hogy tíz évig dolgozott velem, s amikor a Harvardon dolgoztam, akkor ő velünk közlekedett. Amikor Budapesten voltunk, akkor velünk töltötte a budapesti időt, amikor Amerikában voltunk, akkor azt az időt töltötte velünk. Az utódai közül Benedikt Ági, de nem akarok névsorolást tartani, mint ahogy egykor a Marx Károly Egyetemen tartottak. Ági is nagyon hiányzik, de megírta előre, hogy nem fog tudni jönni, mert külföldön van, ő nagyon sokra vitte azóta, egy fontos vállalatnak az igazgatója. Ági is több éven át ingázott velünk. Most már egyre rövidebb az az idő, amire kiutálnak számomra

egy-egy asszisztenst. Most már annyira rövidült, hogy egy, esetleg két év, de ez az idő is elég ahhoz, hogy megismerjük egymást.

Én még azt hallottam valamilyen management science tanításként - Gabi fiam majd kiigazít, ha ma már nem ezt tanítja a management science -, hogy az a jó, ha a főnök távolságot tart. Ha túl közel enged magához a munkatársait, akkor nem tud fegyelmet tartani, mondjuk ha valami baj van, akkor nem tudja igazán letolni a munkatársát, mert félig barátok. Állítom, hogy ezt a tanácsot sosem tartottam be. Ellenkezőleg. Számomra az a természetes, hogy ha valakivel kapcsolatba kerülök, és rokonszenves a számomra, kellemes vele dolgoznom. Ha nem nagyon kellemes, ha csak lehet, megpróbálok kitérni a közös munka elől. Ha azonban megszeretem munka közben, akkor valóban megszeretem. Akkor közelebb kerülünk egymáshoz. Én nem akarok senkinek a közelébe úgy kerülni, hogy tolakszom, hogy beavatkozok olyan dolgokba, ami nem rám tartozik, de tényleg erős törekvés van bennem arra, hogy emberileg is közeli kapcsolatba kerüljünk, hogy ne csak a másnapi feladatokról beszéljünk, hanem a családjáról, az életkörülményeiről. Őszinteséget csak akkor kap az ember, ha maga is őszinte. Én is, ha közel engedem magamhoz, akkor beszélek magamról, beszélek a gondjaimról, beszélek a személyes problémáimról, ezekről a hangulathullámzásokról, amik elkerülhetetlen minden embernek.

Úgy érzem, hogy akik itt összejöttek, akik szívesen fogadták ezt a meghívást, azok a barátaim, közel érzem magamat hozzájuk, őszinte szeretetet érzek irántuk. Talán nem beszélem be magamnak, hogy részükről nemcsak valamilyen szakmai respektust érzek, hanem emberi közelséget és szeretet is. Ez kölcsönös.

Való igaz, hogy sok mindent elértem az életben. Ezekre a szakmai sikerekre, amikor éppen jó passzban vagyok, büszke is szoktam lenni. Nem mindig vagyok jó passzban. Amit az életemben az egyik legfontosabb kincsnek érzek, s ebben a társaságban külön szeretném elmondani, az az, hogy sok emberhez kerültem közel. Nemcsak adok, hanem kapok is szeretetet tőlük. Ezt a szeretet érzem, éreztem azoktól, akik felszólaltak. Éreztem a felszólalások hangnemében is, s az arcokon, a tekinteteken, s a korábbi kapcsolatok alapján merem mondani, hogy ők is szeretetet érznek irántam. Ennyit szerettem volna mondani.

Mielőtt befejezem a mondanivalómat, még két ügyrendi kérdésben szeretnék valamilyen észrevételt tenni. Az egyik, hogy a rendezvény szervezőitől tudom, hogy most egy kötetlen találkozás jön. Eredetileg az volt hirdelve, hogy 19:30-kor befejezzük szigorúan. Most lesz pár perc múlva 19:30. Nem tudom, hogy mennyi hosszabbítást kapunk. Én most nem tudok mindenkivel beszélni, majd adódni fog, hogy kivel fogok tudni beszélni. A saját szempontom az, hogy lehetőleg azzal fogok beszélni, akivel ritkán találkozok. Nem azért, mert azokat szeretem a legjobban, hanem mert azokat ritkán látom. Örülök annak, hogy ez most egy alkalom, hogy újra láthatom.

A másikat Zsuzsa parancsolta rám. Azt mondta, hogy az orvos közölte, hogy influenzajárvány van. Ő tudja rólam, hogy én ilyenkor szeretem a barátnőimet megpuszítani. Nem azért mondta, mert féltékeny, nagyon is toleráns. Azért mondja, nehogy itt valami fertőzést kapjak. Éberem figyeltem, de eddig minden második esetben megszegtem az előírást. Majd meglátjuk. Igyekszem megtartani.

Köszönöm szépen!